

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET

UNIVERSITY OF SARAJEVO
FACULTY OF PHILOSOPHY

71000 Sarajevo, Franje Račkog br. 1.
Bosna i Hercegovina
Poštanski pretnac br. 347
Telefoni: ++ 387 33 20 36 43; ++ 387 33 20 45 99;
++ 387 33 25 31 00; ++ 387 33 20 35 50
Dekan: ++ 387 33 25 31 11
Sekretar: ++ 387 33 25 32 02
Fax: ++ 387 33 66 78 73
e-mail: dekanat@ff.unsa.ba

Sarajevo, 8. 11. 2024. godine

Broj: 0407/65

Sign. *Mirza Fazlagic*
8. 11. 2024 *mirza*

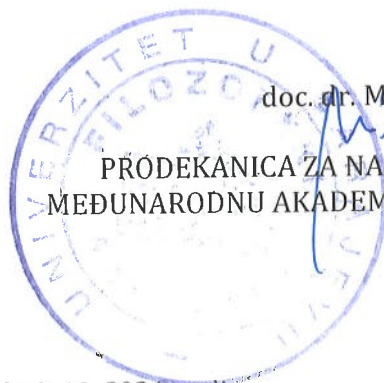
Vijeću Univerziteta u Sarajevu -
Filozofskog fakulteta

PREDMET: Prijava projekta "Odrednice ego integriteta i subjektivne dobrobiti kod osoba starije životne dobi" voditeljice prof. dr. Denite Tuce

U prilogu dostavljam Prijedlog naučnoistraživačkog projekta voditeljice prof. dr. Denite Tuce, vanredne profesorice pod nazivom "Odrednice ego integriteta i subjektivne dobrobiti kod osoba starije životne dobi".

Molim da se ove informacije dostave Vijeću Univerziteta u Sarajevu - Filozofskog fakulteta na usvajanje.

S poštovanjem,

doc. dr. Minka Džanko

Minka Džanko
PRÓDEKANICA ZA NAUČNOISTRAŽIVAČKI RAD,
MEĐUNARODNU AKADEMSKU SARADNJU I IZDAVAŠTVO

Prilog:

1. Dopis broj br. 03-07/187 od 28. 10. 2024. godine

03-07/182

28. 10. 24

Procedura za NIR / 182
Centar NIRSA
28.10.2024

Obrascac za prijedlog projekta – Centar NIRSA
Univerzitet u Sarajevu – Filozofski fakultet

Univerzitet u Sarajevu – Filozofski fakultet
Centar za naučnoistraživački rad i stručne aktivnosti (Centar NIRSA)
Sarajevo, 28. 10. 2024. godine

PRIJEDLOG
NAUČNO/UMJETNIČKOISTRAŽIVAČKOG ILI ISTRAŽIVAČKORAZVOJNOG PROJEKTA¹

NAZIV PROJEKTA*	Odrednice ego integriteta i subjektivne dobrobiti kod osoba starije životne dobi
VODITELJ/ICA PROJEKTA*	Dr. Đenita Tuce, vanredni profesor
IMENA I PREZIMENA ČLANOVA/ICA PROJEKTOG TIMA*	Katarina Mišetić, MA psihologije, viši ass.
MJESTO PROVOĐENJA PROJEKTA*	Bosna i Hercegovina (upitnici će biti distribuirani sudionicima individualno, koje će popunjavati u svojim domovima)
VREMENSKI OKVIR PROJEKTA*	novembar, 2024 - decembar, 2025
NAZNAČITI UKOLIKO JE POTREBNO PROJEKTNII PRIJEDLOG NOMINIRATI ZA ETIČKI ODBOR UNIVERZITETA U SARAJEVU – FILOZOFSKOG FAKULTETA*	<div>☒ DA ☐ NE</div> <p><u>Kratko obrazloženje za Etički odbor FFUNSA:</u></p> <p>Istraživanje će biti provedeno u skladu s etičkim principima i standardima koji se odnose na psihoška istraživanja. Sudionici istraživanja će uz bateriju upitnika dobiti jasnu pismenu uputu koja će uključivati informirani pristanak, te objašnjenje svrhe istraživanja i načina popunjavanja upitnika. Također, u okviru opšte upute će biti navedeni kontakt podaci voditeljice istraživanja (u slučaju potrebe za dodatnim informacijama).</p> <p>Tokom procesa prikupljanja podataka privatnost sudionika će biti u potpunosti zaštićena. Popunjavanje upitnika će biti anonimno (neće se tražiti lični podaci, nego proizvoljna šifra, koju upisuje sudionik lično), a sudjelovanje u istraživanju će biti definisano na dobrovoljnoj osnovi (pri čemu sudionik u bilo kojem trenutku ima pravo i slobodu odustati od daljnjeg sudjelovanja u istraživanju). Svi podaci prikupljeni u istraživanju će biti korišteni isključivo u naučnoistraživačke svrhe.</p> <p>U istraživanju će se koristiti adekvatni i široko upotrebljavani psihološki mjerni instrumenti (koji su već korišteni i validirani u brojnim psihološkim istraživanjima), a koji ne sadrže bilo kakva neugodna i potencijalno emocionalno ugrožavajuća pitanja.</p>

¹ Član 2, stav c) "Pravilnika o upravljanju projektima na Univerzitetu u Sarajevu" (Juni, 2022. godine)

* obavezna polja

(obrazac je potrebno popuniti elektronski)

**NAZNAČITI DA LI SE PROJEKAT
REALIZIRA SA PARTNERSKOM
ORGANIZACIJOM/IJAMA***

DA

NE

Ukoliko ste odgovorili sa DA, molimo Vas kratko obrazložite:

1. OPIS PROJEKTA *

Aktualnost teme i teorijska osnova

Tokom posljednjih nekoliko desetljeća, koncept uspješnog starenja postaje sve aktualnija tema u različitim naučnim disciplinama, poput medicine, psihologije, sociologije, gerontologije i andragogije. Jedan od glavnih razloga za to leži u činjenici da se prosječni životni vijek ljudi kontinuirano produžava, što rezultira porastom udjela starijih ljudi u općoj populaciji, naročito u razvijenim zemljama. Kao rezultat toga, javlja se sve veća potreba za razumijevanjem izazova s kojima se suočavaju pripadnici ove dobne skupine te utvrđivanjem faktora koji doprinose uspješnom starenju i očuvanju kvalitete života u starijoj dobi (Čubela Adorić, 2006; Delibašić i Tuće, 2023; Tucak Junaković i sar., 2020). U skladu s navedenim, savremeni pristup starenju sve veći fokus stavlja na identifikaciju faktora koji će pomoći ljudima da stare uspješno i kvalitetno i koji će omogućiti rastućoj populaciji starijih osoba da uživa u uspješnom starenju duži niz godina. Pri tome, fokus nije isključivo na fiziološkom stanju pojedinca, odnosno, izostanku bolesti, nego i na prisustvu faktora koji doprinose njegovoj psihološkoj dobrobiti (Vilar, 2012).

Iako još uvijek nema jednoglasno usvojene definicije uspješnog starenja, ono što je sigurno jeste da je uspješno starenje puno više od izostanka bolesti. Ono predstavlja holistički koncept, koji obuhvata fizičko, mentalno, emocionalno i socijalno blagostanje starijih osoba, a rezultat je kompleksne interakcije osobnih i okolinskih faktora (Anton i sar., 2015; Despot Lučanin, 2022; Fernández-Ballesteros i sar., 2013; Kamat i sar., 2017; Rijavec, 2011; Schaie i Willis, 2001; Tucak Junaković i sar., 2020). Prema Despot Lučanin (2022), uspješno starenje podrazumijeva očuvanje tjelesnog i mentalnog zdravlja, neovisnost i kontrolu nad vlastitim životom, socijalnu uključenost i podršku, lični rast i smisao života te subjektivnu dobrobit. U psihološkom smislu, uspješno starenje podrazumijeva i prilagodbu slike o sebi svojim mogućnostima i ograničenjima, prihvatanje sebe te očuvanje osjećaja lične vrijednosti i kontinuiteta, bez obzira na fizičke promjene koje se događaju (Despot Lučanin, 2022).

U kontekstu proučavanja uspješnog starenja jedan od iznimno važnih konstrukata koji zaokuplja sve veću pažnju istraživača je i ego integritet (*eng. ego integrity*), koji je razvijen u kontekstu Eriksonove teorije psihosocijalnog razvoja. Prema Eriksonu (1982), u posljednjem stadiju svog životnog puta, u starijoj dobi, osoba se suočava s konfliktom poznatim kao "integritet nasuprot očaju", te se osvrće na svoj raniji život i procjenjuje kako ga je proživjela. Ako je ta procjena uglavnom povoljna i ako je osoba većinom zadovoljna različitim aspektima svoga ranijeg života te ga prihvata i nalazi smisao u njemu, uključujući i nepovoljne događaje, osjećat će da je njen život ispunio očekivanja i da je smislen i vrijedan. Drugim riječima, javlja se osjećaj ego integriteta i smislenosti proteklog života koji proizlazi iz procjene i integracije svih prethodnih stadija razvoja (Erikson, 1982). Odrasli koji postignu osjećaj integriteta osjećaju se cjelovito, potpuno i zadovoljno svojim postignućem. Oni su se adaptirali na mješavinu pobjeda i razočaranja koji su neizbježan dio ljubavnih odnosa, odgoja djece, prijateljstava i sudjelovanja u zajednici. Oni razumiju da su putevi koje su slijedili, odbacili ili nisu nikada odabrali bili nužni da bi se oblikovao smisleni životni vijek. Kapacitet da se vlastiti život promatra u širem kontekstu čovječanstva, kao slučajna kombinacija jedne osobe i jednog dijela povijesti, pridonosi smirenosti i zadovoljstvu koji prate integritet (Berk, 2008). Također, osoba razvijenog ego integriteta manje se boji smrti jer zna da je živjela ispunjen život i da će na neki način nastaviti živjeti kroz svoje potomke i ostavštinu budućim naraštajima (Erikson, 1982). Doživljaj očaja, s druge strane, pojavljuje se kada stariji osjećaju da su donijeli mnogo krivih odluka i procjenjuju vlastiti život promašenim,

* obavezna polja

(obrazac je potrebno popuniti elektronski)

a vrijeme je prekratko da bi se pronašao novi put ka integritetu. Nemajući drugu šansu, očajnim je osobama teško prihvatiti da je smrt blizu, te su preplavljeni životnim žaljenjem, gorčinom, osjećajem poraženosti i beznađa (Berk, 2008; Erikson, 1982). Prema Eriksonu (1982), ti se stavovi često izražavaju kroz ljutnju i prezir prema drugima, što je krinka za prezir prema sebi.

Dosadašnja istraživanja su pokazala da je postizanje ego integriteta povezano s mentalnim zdravljem i dobrobiti te manjim strahom od smrti (Bueno-Pacheco i sar., 2021; Busch, 2023; van der Kaap-Deeder i sar., 2021; Westerhof i sar., 2017). S druge strane, doživljaj besmisla proteklog života, odnosno očajanje, povezano je s depresivnim simptomima i sniženom dobrobiti (Bueno-Pacheco i sar., 2021; Westerhof i sar., 2017). Uzimajući u obzir navedeno, ispitivanje faktora koji doprinose postizanju ego integriteta u starijoj životnoj dobi je od iznimnog značaja. Istraživanja ove tematike, međutim, općenito su malobrojna, tako da se o odrednicama ego integriteta još uvijek generalno malo zna. U dosadašnjim istraživanjima kao značajni korelati ovog konstrukta izdvojili su se, između ostalog, stepen obrazovanja, financijsko stanje, generativnost, otpornost, optimizam, spiritualnosti, kvaliteta života, kvaliteta socijalne podrške, samoprocjena uspješnog starenja, samoprocjena zdravlja, funkcionalna sposobnost, prilagodba na promjene u procesu starenja, emocionalna stabilnost, otvorenost za nova iskustva, žaljenje za propuštenim prilikama u životu i sl. (Busch, 2023; James i Zarrett, 2006; Jeong i Yoon, 2015; Kim i sar., 2020; Tahreen i Shahed, 2014; Torges i sar., 2008; Tucak Junaković, 2024; Westerhof i sar., 2017).

U skladu s nevedenim, ovo istraživanje je koncipirano s ciljem da se detaljnije ispita doprinos nekih specifičnih sociodemografskih, osobnih i psihosocijalnih varijabli u objašnjenju ego integriteta kod osoba starije životne dobi, kao jednog od neizostavnih indikatora uspješnog starenja, a za koje se teorijski očekuje da bi mogle biti značajne odrednice ovog konstrukta. Također, budući da se ego integritet usko dovodi u vezu s psihološkom prilagodbom u starijoj životnoj dobi, istraživanjem će se detaljnije ispitati i odnos između ego integriteta i različitih komponenti subjektivne dobrobiti, uključujući zadovoljstvo životom, pozitivna i negativna iskustva te prosperitet.

Naučni i/ili društveni značaj

Uzimajući u obzir činjenicu da je ego integritet u dosadašnjim teorijskim razmatranjima u području razvojne psihologije prepoznat kao ključan indikator uspješnog starenja i adekvatne psihološke prilagodbe u starijoj životnoj dobi, a da su istraživanja o njegovim odrednicama općenito malobrojna i nedostatna na globalnom nivou, naša su očekivanja da će rezultati ovog istraživanja pružiti vrijednu empirijsku osnovu za dublje i sveobuhvatnije razumijevanje specifičnih faktora koji podržavaju postizanje ego integriteta u starijoj životnoj dobi, kao i njegovog doprinosa u objašnjenju psihološke dobrobiti kod starijih osoba.

Također, ovo istraživanje ima jedinstven značaj u kontekstu Bosne i Hercegovine jer predstavlja prvu studiju koja sistematski istražuje odrednice ego integriteta i njegovu povezanost s psihološkom dobrobiti kod starijih osoba u ovoj zemlji. S obzirom na specifične izazove s kojima se suočava starija populacija u Bosni i Hercegovini, poput socioekonomskih nestabilnosti, ograničenog pristupa zdravstvenim i socijalnim uslugama te promjena u porodičnim strukturama, rezultati ovog istraživanja mogu ponuditi vrijedne uvide i osnovu za daljnji razvoj programa podrške i intervencija za starije osobe, koji će adresirati specifične potrebe ove populacije. Naime, razumijevanje odrednica ego integriteta i subjektivne dobrobiti u starijoj životnoj dobi može biti korisno u razvoju politika i praksi u sektoru socijalnih i zdravstvenih usluga, čime bi se mogla poboljšati kvaliteta života starijih osoba.

Na koncu, nadamo se da će rezultati ovog istraživanja potaknuti dodatni interes za istraživanje ove tematike među stručnjacima iz područja razvojne psihologije unutar Bosne i Hercegovine, ali i šire.

Osnovna literatura:

- Anton, S. D., Woods, A. J., Ashizawa, T., Barb, D. et al. (2015). Successful aging: Advancing the science of physical independence in older adults. *Ageing Research Reviews*, 24, 304-327.
- Berk, L. (2008). *Psihologija cjeloživotnog razvoja*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Bueno-Pacheco, A., Satorres, E., Delhom, I., Meléndez, J. C. (2021). Ego-integrity and its relationship with sense of coherence, satisfaction, self-efficacy, and depression. *Current Psychology*, 42, 6439–6446.
- Busch, H. (2023). The indirect effect of generativity on fear of death through ego-integrity holds when controlling for spirituality. *Death Studies*, 47(8), 957-961.
- Čubela Adorić, V. (2006). Neki aspekti i implikacije negativnih vjerovanja o starenju i starim osobama. U: K. Lacković-Grgin, V. Čubela Adorić, ur. *Odabrane teme iz psihologije odraslih*. Jastrebarsko: Naklada Slap, 65-98.
- Delibašić, K., Tuce, Đ. (2023). Uspješno starenje: Teorijske koncepcije, odrednice i intervencije. *Obrazovanje odraslih*, 23(1), 39-60.
- Despot Lučanin, J. (2022). *Psihologija starenja: izazovi i prilagodba*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Erikson, E. H. (1982). *The life cycle completed*, Norton.
- Fernandez-Ballesteros, R., Molina, M., Schettini, R., Santacreu, M. (2013). The semantic network of aging well. *Annual Review of Gerontology and Geriatrics*, 33 (1), 79-107.
- James, J. B., Zarrett, N. (2006). Ego integrity in the lives of older women. *Journal of Adult Development*, 13(2), 61-75.
- Jeong, H. J., Yoon, S. H. (2015). The influencing factors on the ego integrity of elderly living alone. *The Journal of Korean Academic Society of Nursing Education*, 21(4), 499-508.
- Jo, H., Song, E. (2015). The effect of reminiscence therapy on depression, quality of life, ego-integrity, social behavior function, and activities of daily living in elderly patients with mild dementia. *Educational Gerontology*, 41(1), 1-13.
- Kamat, R., Martin, A. S., Jeste, D. V. (2017). Successful aging. In: H. Chiu & K. Shulman (Eds.), *Mental health and illness of the elderly*. Singapore: Springer Science + Business Media (pp. 7-28).
- Kim, K., Park, S. Y., Kang, H. C. (2020). Smartphone proficiency and use, loneliness, and ego integrity: An examination of older adult smartphone users in South Korea. *Behaviour & Information Technology*, 40(7), 625-634.
- Rijavec, M. (2011). Kolumna: Uspješno starenje. *Medix*, 17 (96), 105-106.
- Schaie, K. W., Willis, S. L. (2001). *Psihologija odrasle dobi i starenja*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Tahreen, S. F., Shahed, S. (2014). Relationship between ego integrity, despair, social support and health related quality of life. *Pakistan Journal of Social and Clinical Psychology*, 12(1), 26-33.
- Torges, C. M., Stewart, A. J., Duncan, L. E. (2008). Achieving ego integrity: Personality development in late midlife. *Journal of Research in Personality*, 42(4), 1004-1019.
- Tucak Junaković I., Nekić, M., Ambrosi-Randić, N. (2020). Konstrukcija i validacija skale samoprocjene uspješnog starenja. *Suvremena psihologija*, 23 (1), 7-20.
- Tucak Junaković, I. (2024). Kratka skala ego integriteta. U: I. Macuka, M. Nekić, J. Ombla, A. Šimunić i M. Vidaković (Ur.), *Zbirka psihologijskih skala i upitnika, Svezak 12* (str. 25-32). Zadar: Sveučilište u Zadru.
- Tucak Junaković, I., Ambrosi-Randić, N., Macuka, I. (2023). Psihosocijalne determinante objektivnih i subjektivnih pokazatelja uspješnoga starenja. *Društvena istraživanja*, 32(3), 449-469.
- van der Kaap-Deeder, J., Vermote, B., Waterschoot, J., Soenens, B., Morbée, S., Vansteenkiste, M. (2021). The role of ego integrity and despair in older adults' well-being during the COVID-19 crisis: The mediating role of need-based experiences. *European Journal of Ageing*, 19(1), 117-129.
- Villar, F. (2012). Successful ageing and development: The contribution of generativity in older age. *Ageing & Society*, 32 (7), 1087-1105.
- Westerhof, G. J., Bohlmeijer, E. T., McAdams, D. P. (2017). The relation of ego integrity and despair to personality traits and mental health. *The Journals of Gerontology. Series B, Psychological Sciences and Social Sciences*, 70, 1-9.

2. CILJ PROJEKTA*

Cilj istraživanja je identifikovati i detaljnije razmotriti faktore koji doprinose uspješnom starenju. U tom kontekstu, fokus je stavljen na ispitivanje odrednica ego integriteta kod osoba starije životne dobi. U istraživanju će osim nekih sociodemografskih varijabli (spol, dob, stručna sprema, korezidentni status, materijalno stanje i sl.), biti ispitani i potencijalni doprinosi različitim osobnih i psihosocijalnih faktora, poput samoprocjene tjelesnog i mentalnog zdravlja, prisustva hroničnih i mentalnih oboljenja, količine i kvalitete socijalne podrške, percipirane samoeфикаsnosti, otpornosti, generativnosti, preferirane samoće, usamljenosti i samoprocjene uspješnog starenja. Također, istraživanjem će se detaljnije ispitati doprinos ego integriteta i nekih drugih prethodno navedenih prediktorskih varijabli u objašnjenju mentalnog zdravlja i različitih komponenti subjektivne dobrobiti kod osoba starije životne dobi.

3. ZADACI I PLAN REALIZACIJE PROJEKTA PO MJESECIMA*

- novembar, 2024 - pripremne aktivnosti (odabir adekvatnih mjernih instrumenata, planiranje dinamike prikupljanja podataka, definisanje metodološkog okvira istraživanja i sl.)
- novembar, 2024 - januar, 2025 - prikupljanje podataka
- februar - april, 2025 - unos podataka, priprema za obradu i provođenje analiza
- april - juni, 2025 - obrada i analiza rezultata
- juni - septembar, 2025 - pisanje naučnog članka
- septembar - decembar, 2025 - prijava članka za objavljivanje, recenziranje i publikovanje rezultata istraživanja (*ova faza potencijalno može trajati i duže u zavisnosti od politike rada časopisa, trajanja procesa recenzije, periodike izdavanja časopisa i sl.*)

4. PLAN I POTREBE KORIŠTENJA INFRASTRUKTURE FFUNSA ZA REALIZACIJU PROJEKTA*

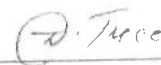
(prostorije, telefon, internet, IT podrška...) Nije potrebno.

5. PLANIRANI TROŠKOVI

Troškovi istraživanja uključuju printanje mjernih instrumenata (upitnika) i biti će finansirani iz vlastitih sredstava.

NAPOMENE:

- Ukoliko u toku izrade projekta dođe do bilo kakvih izmjena u podacima koje ste unijeli u Obrazac za prijedlog projekta, molimo Vas da Centru za naučnoistraživački rad i stručne aktivnosti putem Protokola Fakulteta dostavite informaciju o pomenutim izmjenama.
- Rok za predaju Izvještaja o realizaciji prijavljenog projekta (putem Protokola Fakulteta) je tri mjeseca od završetka projektnih aktivnosti.

Potpis voditelja/ice projekta

* obavezna polja

(obrazac je potrebno popuniti elektronski)